

IN DIT NUMMER

1	Voorwoord
2	Verslag NVAS Studiedag
3	(vervolg)
4	Even kennismaken
5	Onderzoek aan...: Research MA African Studies
6	(vervolg)
7	Recensie
8	(vervolg) en Webdossier on Darfur
9	NVAS Leden-forum
10	(vervolg) en African Studies Thesaurus
11	Promovendi en oproep eindredacteur
12	Prikbord
13	Op de wissel en colofon

Beste lezers,

In deze Nieuwsbrief een verslag van de NVAS-studiedag "Afrikaanse rap en hiphop: protest of pop?" De bijeenkomst gehouden in het Museum voor Volkenkunde in Leiden trok zo'n 80 belangstellenden.

In de rubriek "Onderzoek aan ..." aandacht voor de Research Masters African Studies in Leiden, die twee jaar geleden van start ging. Er wordt een beeld van de opleiding geschetst en de studenten vertellen over hun onderzoekthema.

De redactie van de NVAS-nieuwsbrief is op zoek naar een eindredacteur. Sahro Mohamed Ahmed wil i.v.m. haar drukke baan en studie haar taken als eindredacteur graag overdragen. Ze blijft nog wel lid van de redactie. We danken Sahro voor haar inzet voor de Nieuwsbrief.

Namens de Redactie,

Machteld Oosterkamp
redactielid

**Kijk ook eens op de NVAS-website
www.afrikastudies.nl**

Verslag NVAS Studiedag

Afrikaanse rap en hiphop: protest of pop?

NVAS-studiedag 8 december 2006 in het Rijksmuseum voor Volkenkunde te Leiden.

Met deze studiedag beoogde de NVAS het plotselinge succes van hiphop (de lifestyle) en rap (de muziek) in Afrika toe te lichten en te verklaren. Zijn rap en hiphop een nieuwe, globale jongerentaal waarin maatschappijkritiek doorklinkt? Of is het meer een modeverschijnsel met weinig inhoud, waarbij 'cool' zijn het belangrijkste doel is?

Dit actuele thema werd ingeleid door **Rianne Dragt**, die afstudeerde met een scriptie over de beeldvorming van hiphop artiesten van Nederlands-Afrikaanse afkomst in de media. Rianne schetste de ontwikkeling van hiphop/rap in de Bronx in de jaren 70, waar de levensstijl, ook wel 'Black CNN' genoemd, zich ontwikkelde als protestbeweging. Vandaar uit verspreidde hiphop zich onder jongeren over de hele wereld die zich identificeerden met de Afrikaans-Amerikaanse rappers vanwege hun (zwarte) huidskleur, harde levensomstandigheden en ervaring van ongelijkheid. Hiphop is nu een essentieel onderdeel van de Afrikaanse jeugdcultuur; het is meer dan alleen muziek, nl. een levensstijl, waarbij ook aspecten als kleding, (break)dancing en graffiti een rol spelen. In de media wordt hiphop veelal als commercieel product gezien en wordt het 'gangster-imago' nogal benadrukt. Dit beeld is echter eenzijdig; de protestvariant van hiphop en rap is nog even aanwezig, zij het minder zichtbaar.

De tweede spreker, **Thomas Gesthuizen**, ging in op rap en hiphop als instrument voor ontwikkeling, met name in Oost- en Zuid-Afrika. Thomas is o.a. redacteur van de website www.africanhiphop.com, een webplatform dat sinds 1997 hiphop van het Afrikaanse continent promoot. In 1999 maakte hij de documentaire 'Hali Halisi – rap as an alternative medium in Tanzania'. Hij stelde dat er aanvankelijk een kloof was

tussen de Afrikaanse cultuur en de uit Amerika geïmporteerde hiphop muziek, maar dat het genre zich snel verspreidde via illegaal gekopieerde cassettebandjes en er in 1985 in Kaapstad bijvoorbeeld al van een echte hiphop scene sprake was en er eind jaren 90 in Dakar al zo'n 3000 rapgroepen actief waren. Ter illustratie liet hij verschillende geluidsfragmenten horen, van oude revolutionaire rap uit de States tot Tanzaniaanse jaren 90 rap. De conclusie was dat rap/hiphop in Afrika vooral belangrijk is omdat er veel (analfabete of weinig geleterde) jongeren mee bereikt worden die geen andere toegang hebben tot informatie. Verder roept rap/hiphop het publiek op om actief mee te doen, wat de betrokkenheid vergroot. Hiphop wordt dan ook gebruikt door diverse organisaties met projecten in Afrika, zoals UN Habitat, Plan Nederland en NIZA.

Na geluid volgde beeld, in de vorm van een fragment uit de interessante documentaire '**Noise is my voice**', over het belang van rap en hiphop in Kenia, met name Nairobi. De regisseur van de film, **Maarten Brouwer**, hield vervolgens een bevolgen betoog over de organisatie Ghettoradio (www.ghettoradio.nl), die zich inzet voor het opzetten van urban radion stations in Afrikaanse sloppenwijken onder het motto: dig deep into the ghetto to get the talent out! Dit is nodig omdat in de nabije toekomst steeds meer Afrikanen in slums zullen wonen. Muziek is belangrijk om de jongeren die in deze omstandigheden leven een 'stem' te geven. Dit geldt zeker ook voor het vrouwelijke deel van de bevolking, een aspect dat hier voor het eerst naar voren komt: hiphop leeft in Kenia even goed onder meisjes! De keuze voor radio ligt voor de hand: radio is hét medium in de slums; tv is te duur en kranten worden niet gelezen. In Nairobi wordt door Ghettoradio een radiostation opgezet dat zowel populaire buitenlandse hiphop als Keniaanse hiphop draait, waarbij ook de boodschap belangrijk is. Vergelijkbare projecten worden opgezet in Nigeria en Senegal.

Tijdens de pauze vond een spetterend optreden plaats van de **Pan Africans**, een Surinaams-Somalisch duo. The Pan Africans maken hiphop met een sociaal bewuste boodschap en met een visie die de wereld ziet door een panafrikaanse bril. Het publiek deed enthousiast mee. Dit was het eerste hiphooptreden in het Rijksmuseum voor Volkenkunde ooit. Het optreden werd gevolgd door een interview.

Het middagprogramma werd ingeleid door muziekjournalist **Jair Tchong**.

Verslag NVAS Studiedag

Nicoline van Gorkum deed in haar presentatie "Welcome to the G-unit; de invloed van globalisering op populaire muziek en jeugdcultuur in stedelijk West-Gambia" verslag van haar onderzoek naar het leven en werk van rappers in Serrekunda (Gambia). Haar fotopresentatie schetste een beeld van de hiphopscene. In Gambia is de hiphopscene erg klein, en de distributie en technische mogelijkheden zijn beperkt. Concerten vormen voor rappers de belangrijkste bron van inkomsten. Het imago van de rapper is "dress like a star", "set an example". Hoewel geïnspireerd door Amerikaanse voorbeelden bevat de muziek Afrikaanse elementen zoals gebruik van de kora en trommels. De teksten gaan over maatschappelijke problemen en religies. Teksten over politiek liggen gevoelig, waardoor dat onderwerp alleen op een heel algemene manier naar voren worden gebracht. Daarnaast is er een grote hoeveelheid minder serieuze teksten. Het protestelement zit bij de Gambiaanse rap en hiphop in het uiting geven aan maatschappelijke problemen en de conclusie van Nicole was dat de Gambiaanse hiphop zich tussen pop en protest begeeft.

Yvonne Heselmans, werkzaam bij Plan Nederland, gaf een impressie van het project "Raparoundtheworld", een internationaal hiphop-jongerenproject. Plan gebruikt rap en hiphop als middel om jongeren bewust te maken van het schenden van de rechten van jongeren. Een aantal Nederlandse rappers is naar Afrika gegaan om daar rond te kijken en in Nederland jongeren bewust te maken van de situatie in Afrika. Er is ook een uitzending over dit project geweest op de Nederlandse tv.

Jasper de Rijcker presenteerde "Rap en hiphop: een analyse van tekst (code switching) en sociale context in Tanzania". Voordat hij inging op de vraag "pop of protest?" schetste hij de geschiedenis van de hiphop in

Tanzania. In 1991 maakt de groep Kuanza Unit een eerste album met eigen muziek. Deze stijl kreeg de naam Bongo Flava. De opheffing van de monopolie op de staatsradio zorgde ervoor dat meerdere radiostations rap en hiphop gingen draaien. Dit gaf een belangrijke impuls aan de ontwikkeling van de hiphop in Tanzania. Hiphop is synoniem aan jeugdcultuur in Tanzania. Traditionele muziek en Bongo Flava wordt gemengd. De teksten behandelen o.a. het leven van jongeren in Tanzania, berichten over wantoestanden, kritiek op politici, politie en rechters, en kritiek op andere rappers ofwel MC's (masters of ceremony) indien deze niet over het straatleven rappen. De middag werd afgesloten met een slotdiscussie waarin onder andere de vraag werd gesteld of de laagdrempeligheid een probleem vormt voor de artistieke waarde. Hoewel de instapdrempel bij hiphop laag is (dit geldt ook voor Afrikaanse muziek) kan er niet geconcludeerd worden dat de artistieke waarde hierdoor wordt verminderd. Het gebrek aan faciliteiten en middelen speelt de muzikanten wel parten, er is meer kennis en educatie nodig om de rappers hun boodschap uit te kunnen laten dragen en om bijvoorbeeld een geluidsstudio te kunnen laten runnen. Vanuit het publiek werd de aandacht gevestigd op de organisatie Music Mayday (<http://www.musicmayday.org/>) in Amsterdam die dit doet vanuit de vraag van de jongeren. Er wordt veel kracht ontleend aan hiphop in Afrika qua wereldburgerschap en identiteit. De Afrikaanse rapper/hiphopper krijgt meer waardering dan zijn Amerikaanse collega.

Enkele buitenlandse sprekers zegden helaas op het laatste moment af, waardoor o.a. de rap en hiphop scene in Nigeria, Ghana en Niger niet aan de orde kwamen, en het optreden en lezing met focus op Somalia van Amal Amhaag kwam te vervallen. Ook het slotoptreden door Das Primeiro ging niet door wegens file perikelen. Al met al was het een geslaagde NVAS-studiedag, waar zo'n 70 bezoekers op afkwamen, waarbij we ons aansluiten bij de conclusie van Jacco Hupkens: (bij vlagen) iets te oppervlakkig en algemeen, ... had graag iets meer wetenschappelijks teruggezien (misschien hadden de uitgevallen - buitenlandse - sprekers daar voor moeten zorgen?). Maar wel een mooie en interessante inleiding in de problemen en kansen van een continent. Kortom: een dappere eerste poging.

*Door Katrien Polman en Machteld Oosterkamp
Afrika-Studiecentrum*

Even kennismaken

Nieuwe leden NVAS per 1 november 2006

Sinds november 2006 zijn er 6 nieuwe leden bijgekomen. Allemaal van harte welkom! Van 5 leden zijn gegevens binnengekomen.

Carolien Jacobs, MSc.

- (vak)opleiding: Internationale Ontwikkelingsstudies, specialisatie Sociologie van Rurale Ontwikkeling, Wageningen Universiteit
- werkkring en functie: PhD-student, Max Planck Institute for Social Anthropology, Halle, Duitsland
- keywords onderzoeksthema: legal pluralism, religion, dispute settlement, land access
- onderzoeksland: Mozambique
- publicaties: MSc thesis: Land access in rural Angola: law and the customary.

Drs. Angela Kronenburg García

- (vak)opleiding: culturele antropologie
- werkkring en functie: promovendus aan de Wageningen Universiteit, maar voorlopig bij het Afrika-Studiecentrum bezig met proefschrift
- keywords onderzoeksthema: Maasai, forest, conflict, co-management
- onderzoeksland en specifieke regio: Kenia, Narok District

Jabu Makatini

- (vak)opleiding: Bachelor in African languages and cultures, momenteel student Research Masters African Studies
- keywords onderzoeksthema: Zulu geschiedenis en cultuur, macht, gender
- onderzoeksland en regio: Zuid Afrika en KwaZulu Natal

Arwen Zwijnenberg

- (vak)opleiding: Bachelorstudente Culturele Antropologie/Ontwikkelingssociologie Universiteit Leiden
- keywords onderzoeksthema: etniciteit, genocide, traumaverwerking, media

In mijn Bachelorscriptie zal ik mij richten op de representatie van de genocide in Rwanda in (commerciële) films en de mogelijke rol die de films zouden kunnen spelen bij het verwerken van trauma's veroorzaakt door de genocide. Dit

onderwerp zal tevens als opzet van mijn masteronderzoek in Rwanda dienen.

Mr. drs. Karin Nijenhuis

- (vak)opleiding: Nederlands recht (RUG) en Sociale geografie van ontwikkelingslanden (UvA)
- werkkring en functie: momenteel op zoek naar een baan en ondertussen bezig met de afronding van een proefschrift met de voorlopige titel: "Mobile Farmers and Access to Land in Mali" bij het Afrika-Studiecentrum in Leiden
- keywords onderzoeksthema: mobile farmers; access to land; local power relationships; settlement history; natural resources management
- onderzoeksland en specifieke regio: Mali

Publicaties:

(2005) 'Migratory drift of Dogon farmers to southern Mali (Koutiala)' in: Mirjam de Bruijn, Han van Dijk, Mayke Kaag and Kiky van Tiel (eds.), *Sahelian pathways: Climate and society in Central and South Mali*, Research Report 78/2005, Leiden: African Studies Centre, pp. 190-215
- (2003) 'Does decentralisation serve everyone? The struggle for power in a Malian village' *The European Journal of Development Research*, vol. 15, no.2, pp. 67-92
- (2001) 'De Convention Locale Siwaa, Afspraken over het gebruik van natuurlijke hulpbronnen in zes Zuid-Malinese dorpen' in: Jan Groenendijk & Leo de Klerk (red.), *Milieugeografie en – planologie voor behoedzamen*, Utrecht: Jan van Arkel, pp. 283-300
- (1997, 2001) N. Teesing, R. Uylenburg en C.T. Nijenhuis, *Toegang tot het milieurecht, Een inleiding voor niet-juristen*. Deventer: Kluwer (tweede en derde druk)
- (1996) Tekst en commentaar bij art. 1.1 Wm en artt. 8.1-8.21 Wm, in: Th.G. Drupsteen en N.S.J. Koeman (red.) *Wet milieubeheer Tekst & Commentaar*. Deventer: Kluwer, pp. 3-15, 130-168

Wilt u, als (nieuw) lid, alsnog uw gegevens plaatsen?
Dan kunt u contact opnemen met Machteld Oosterkamp. E-mail: moosterkamp@ascleiden.nl

Een kijkje achter de schermen bij... de Research MA African Studies, Afrika-Studiecentrum, Leiden

door *Hilde Kroes*

Donderdagochtend, iets na achten, loop ik nog wat slaperig de computerkelder van de faculteit sociale wetenschappen binnen. Verbaasd zie ik dat mijn studiegenootje Jonna al achter een computer is gekropen. Veelbetekenend kijken we vragend naar elkaar: ook zo vroeg om de laatste puntjes op de 'i' te zetten voor de presentatie? Om elf uur begint het college, dat geeft ons nog ruim twee-en-een-half uur. Hmm, eerst nog maar even een kopje koffie halen...

In september van het afgelopen jaar is de Research Master African Studies van start gegaan aan de Universiteit van Leiden. Medewerkers van het Afrika-Studiecentrum (ASC) en de opleiding Talen en Culturen van Afrika hebben een aantal jaren hard gewerkt om vorm te geven aan het tweejarige programma. Het programma gaat dieper in op onderzoek en sociale wetenschap dan de eenjarige master in African Studies. In een onderzoeksmaster worden studenten getraind tot beginnende onderzoekers. Het eerste jaar bestaat uit onderwijs, waarin veel aandacht wordt besteed aan de verschillende velden van Afrikaanse studies en methodologische aspecten. Ook geven de studenten langzaam vorm aan het onderzoek dat ze zelf gaan verrichten. Dit gebeurt in het tweede jaar, dat is opgedeeld in zes maanden onderzoek in Afrika of elders en zes maanden voor het schrijven van een scriptie en een wetenschappelijk artikel.

Het unieke van deze Research Master is de samenwerking tussen het ASC en de universiteit Leiden met academici van de universiteiten van Wageningen, Utrecht, Amsterdam, Groningen, het Institute of Social Studies Den Haag, het Centrum voor Milieukunde Leiden en het Rijksmuseum voor Volkenkunde Leiden. Iedere week wordt afgewisseld met docenten van deze verschillende instellingen, die elk een college aanbieden in hun vakgebied.

Een afwisselend aanbod, dat met zorg in elkaar is gezet door het opleidingsbestuur, bestaande uit Leo de Haan, Mirjam de Bruijn, Peter Pels, Robert Ross en de academische coördinatoren Daniela Merolla en, tot september 2006, Sabine Luning. Een ambitieus programma, met betrokkenheid van een groot docententeam. En dat allemaal voor negen gedreven studenten.

“Het is een gezellige groep, met veel verschillende mensen”, vertelt Esther Kühn, een van de studenten. “En vanaf januari zijn we ook nog eens opgedeeld in twee groepen, omdat we allemaal een traject hebben moeten kiezen.” Esther zit zelf in de track ‘Development and Social Change’, waarin ontwikkeling en veranderende sociale relaties in Afrika centraal staan. “Voor mij een logische keuze, omdat ik mijn onderzoek richt op lokale spaargroepen van vrouwen in Mali. Tijdens mijn veldwerk in master Antropologie kwam ik met deze spaargroepen heel direct in aanraking. Ik wil nu verder in dit fenomeen duiken.’

Pierre Aycard, een Franse student, heeft juist gekozen voor het andere traject, genaamd ‘Patterns of Power’. De colleges in dit traject focussen meer op historische processen en machtsrelaties in Afrika. Pierre: “Hoewel de onderwerpen die worden aangedaan niet een-twee-drie aansluiten op mijn eigen onderzoeksonderwerp, vind ik de colleges wel erg interessant.” Pierre gaat zes maanden naar Soweto, Johannesburg om een socio-linguistisch onderzoek te doen naar het taalgebruik in dat gebied. “Mensen maken gebruik van verschillende talen, in verschillende situaties. Ik ga kijken welke keuzes mensen daarin maken en waarom en of men taal ziet als een uiting van identiteit.” Het traject sluit wel erg goed aan op het onderzoeksonderwerp van Jabu Makatini. Zij gaat ook naar Zuid-Afrika, om een historisch onderzoek te doen naar de macht van *izangoma*, spirituele vrouwen in Kwazulu Natal. “Ik vraag me af of er een verandering in hun machtsrelatie is opgetreden tijdens het kolonialisme ten opzichte van de pre-koloniale periode.” Als enige van ons zal Jabu haar onderzoek voornamelijk verrichten in het archief. “Maar wel in Durban, Zuid-Afrika!”

Jonna Both is geïnteresseerd in een heel ander gebied. "Ik ben vorig jaar in Tsjaad geweest en terugkijkend heb ik zoveel ideeën voor onderzoek." Jonna gaat in de hoofdstad van Tsjaad, N'Djamena, onderzoek doen naar de mobiliteit van meisjes en jonge vrouwen, vooral dat van hen wiens leven zich voor een groot deel 'op straat' afspeelt. "Over straatkinderen is al veel geschreven. Maar over deze groep jongeren in Tsjaad is nog maar weinig bekend. Ik hoop dat ik met mijn invalshoek vanuit mobiliteit en migratie en de historische en culturele achtergronden daarvan, extra dimensies kan geven aan een onderwerp dat vaak bestudeerd wordt als een op zichzelf staand fenomeen." Ook Lidewyde Berckmoes richt zich in haar onderzoek op jongeren, maar in haar geval in post-conflict Burundi. "Ik ben op het moment een onderzoeksvoorstel voor een PhD aan het schrijven waarin ik aangeef dat ik een antwoord probeer te vinden op de vraag hoe binnen de specifieke context van de oorlog in Burundi de jongeren hun individuele ervaringen en belevingen begrijpen en vorm proberen te geven aan het proces van reconstructie in het land. Met het onderzoek zal ik daarbij licht werpen op hoe inzichten uit psychosociale studies naar jongeren in (post-)oorlogssituaties relateren aan inzichten uit studies die hun focus hebben op meer politiek-economische factoren - vaak gedaan met het oogpunt op 'ontwikkeling'."

Ook Lianne Belt zal naar Burundi vertrekken deze zomer. Lianne: "Ik ga onderzoek doen onder werknemers van bedrijven in Burundi -en misschien ook Rwanda- die een HIV/AIDS beleid hebben. Ik ben geïnteresseerd in de werknemers omdat er vaak vanuit het bedrijf allemaal beleid is dat geëvalueerd wordt, maar je leest niets over hoe de werknemers daar zelf in staan. Ik wil weten hoe werknemers van bedrijven in Burundi het HIV/AIDS beleid van hun werkgever ervaren."

Josh Maiyo heeft voor zijn onderzoek verder gekeken dan alleen de academische wereld. In samenwerking met het Institute for Multiparty Democracy (IMD) in Den Haag zal hij onderzoek verrichten in drie Afrikaanse landen naar democratische verkiezingen. "In de studie is veel aandacht voor theorie en hele specifieke onderzoeksvelden van onze docenten. Vanuit

mijn Keniaanse, politieke én journalistieke achtergrond ben ik erg geïnteresseerd in de huidige processen in Afrika.' Sinds een paar weken is Josh ook lid van de Derde Kamer, een project van NCDO waarin betrokken wereldburgers zich inzetten om het beleid voor internationale samenwerking te verbeteren.

Barbara Gwanmesia zal naar haar geboorteland Kameroen vertrekken om te kijken naar de socio-culturele en economische gevolgen van de opkomst van de mobiele telefoon. Ze heeft afgelopen zomer de stoute schoenen aangetrokken en is na jaren weer teruggekeerd naar de schoolbanken. "Mijn achtergrond is in internationale betrekkingen, maar dat was jaren geleden. Ik had er spijt van dat ik niet verder ben gegaan met studeren. Toen deze master werd aangeboden heb ik me hals over kop ingeschreven. Het is een verrijkende studie, maar het is wel heel hard werken!"

Hard werken is het zeker. Het programma is zo opgebouwd dat de studenten iedere week literatuur lezen, een presentatie geven en een paper schrijven. De opdrachten zijn vaak toegespitst op het eigen onderzoeksonderwerp. Zo probeer ik via de opdrachten verschillende invalshoeken te creëren op het beleid op Internally Displaced Persons (IDPs) in Noord Uganda. Ik zal beleid volgen als een onderhandelbaar begrip; vanaf donors en de centrale overheid, naar district-niveau tot de uiteindelijke implementatie in een IDP kamp. Op dit moment wordt er gepraat over het inpassen van dit onderzoek in de IS-academie van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Naast de wekelijkse opdrachten volgen de studenten elders nog een methodologisch vak en geven we meer vorm aan ons eigen onderzoek door veel te lezen en praktische dingen te regelen. Het vraagt wat pas- en meetwerk in de week. In ruil daarvoor doen de studenten veel onderzoeksvaardigheden op en kunnen ze een breed netwerk opbouwen in de academische wereld in African Studies. Wel is zo'n eerste jaar vooral proberen en evalueren. Maar de reacties vanuit de studenten en docenten zijn overwegend positief. Robert Ross: "Natuurlijk zijn er nog verbeterpunten, maar voor een eerste jaar gaat het al heel leuk."

Meer info? Zie www.ascleiden.nl/research/

Micro-finance, rural livelihoods and women's empowerment in Uganda door Alfred Lakwo

Proefschrift Radboud Universiteit Nijmegen, 2006

Recensie door Leo de Haan

Micro-krediet vermindert niet zozeer de armoede van vrouwen, maar draagt wel aantoonbaar bij aan hun empowerment. Dat is de conclusie van Alfred Lakwo uit Uganda die op 23 januari promoveerde aan de Radboud Universiteit Nijmegen op een proefschrift getiteld "Micro-finance, rural livelihoods and women's empowerment in Uganda" (ASC Research Report 85/2006, te bestellen via www.ascleiden.nl).

Micro-krediet, of beter micro-financiering is een modieus onderwerp geworden sinds de uitvinder ervan, Muhammad Yunus en zijn Grameen Bank, vorig jaar de Nobelprijs voor de vrede ervoor kregen. Alfred Lakwo startte echter al in 2002 zijn onderzoek naar de effecten van micro-financiering in het arme en door conflicten geplaagde noorden van Uganda en komt met zijn opmerkelijke conclusie precies op tijd om een interessante bijdrage aan het ontwikkelingsdebat te leveren.

Micro-financiering dankt onder andere zijn enorme populariteit in ontwikkelingskringen aan het feit dat het een win-win situatie belooft van zowel armoedebestrijding als empowerment. Dat wordt echter in toenemende mate bekritiseerd. Zo wordt betwijfeld of micro-financiering armoede wel vermindert. Voorts wordt betwijfeld wiens armoede, die van mannen of die van vrouwen, verminderd wordt en of armoedevermindering überhaupt wel met vermindering van genderongelijkheid gepaard gaat. Alfred Lakwo kon geen duidelijke verschillen vaststellen in armoedevermindering tussen een groep vrouwen die wel en een controlegroep van vrouwen die niet aan een micro-financieringsprogramma meededen. Maar wat hij wel duidelijk kon vaststellen was dat de activiteiten die vrouwen met micro-financiering hadden opgezet, zoals handel in vis of bierbrouwen, bijdroegen aan hun empowerment. Zowel hun onderhandelingspositie

in hun huishouden tegenover hun man als die op dorpsniveau was erdoor verbeterd. Vrouwen uit het micro-financieringsprogramma vinden zichzelf duidelijk meer handelingsbekwaam en steunen elkaar daar ook in. Zowel op huishoudniveau als op dorpsniveau begint er ook iets van waardering voor hun rol door te klinken.

Lakwo vindt dat een duidelijk winstpunt en stelt daarom ook voor om het uitgangspunt te verlaten dat micro-financiering moet bijdragen aan armoedevermindering. Hij ziet liever dat micro-financieringsprogramma het empowerment-aspect als enige centrale doelstelling nemen. Daarmee neemt hij ook duidelijk stelling in het debat over de winstgevendheid van micro-financieringsprogramma's. Die moeten steeds meer als "bank voor de arme man en vrouw" gaan werken en aan hun rentabiliteit denken. Lakwo is van mening dat daarmee leningen te duur worden voor de arme vrouwen en dat hun empowerment dan achter de horizon zal verdwijnen. Hij vindt dat micro-financieringsprogramma's niet winstgevend hoeven te zijn als ze wel empowerment van vrouwen kunnen bereiken. Hij stelt zich daarmee duidelijk op als een verdediger van de 'right-based' visie op ontwikkeling.

Alfred Lakwo ontwikkelde voor zijn onderzoek twee analytische concepten de *Livelihood Endowment Status* (LES) en de *Livelihood Entitlement Status* (LenS), waarvan de eerste tijdens de verdediging in Nijmegen nogal wat debat losmaakt. Volgens Lakwo maakte zijn kwantitatieve LES-analyse duidelijk dat micro-financiering geen significante bijdrage levert aan het welzijn van de cliënten. Er werd slechts niet-significante verbetering gemeten qua financiële en menselijke hulpbronnen van cliënten, terwijl dat bij niet-clieënten het geval was voor wat betreft natuurlijke en fysische hulpbronnen. Cliënten en niet-clieënten behoorden tot dezelfde gemiddelde welzijns-statusgroep. Deze bevindingen weerspreken dus de bewering dat micro-financieringsprogramma's armoede verminderen. De huidige popularisering van micro-financiering geschiedt dus zonder rekening te houden met de relevantie voor cliënten, vindt Lakwo.

Proefschriftrecensie

De vragen die bij de verdediging rezen betroffen de noodzaak van een longitudinaal onderzoek, de samenstelling van de controlegroep en de toekenning van scores.

Veel waardering kreeg Lakwo voor zijn kwalitatieve *Livelihood Entitlement Status* (LenS) analyse. Die maakte duidelijk dat micro-financiering wel bijdraagt aan een significante verbetering van de empowerment van vrouwen: Op individueel niveau verbeterde de eigenwaarde van vrouwen als "goede echtgenote en moeder" en beschouwden zij zichzelf niet langer als bezoekers zonder hulpbron of stem, afhankelijk van mannen. Ze hebben met trots maatschappelijke rollen op zich genomen die eerst alleen voor mannen gereserveerd waren. Ze zien zichzelf nu niet meer "slechts als vrouw" maar als individu met een erkende plaats in haar echtelijke woning.

Op huishoudniveau hebben vrouwen een grotere toegang verworven tot niet-traditionele *livelihood* activiteiten. Hun werk is verschoven van de keuken en de akker naar lokale en verderaf gelegen markten. Met deze verschuiving zijn ze erin geslaagd controle over hun eigen arbeid te krijgen en te investeren in activiteiten die meer opleveren en vroeger alleen aan mannen waren voorbehouden. Op die manier hebben vrouwen toegang verworven tot privé-eigendom en tot besluitvorming over *livelihood* activiteiten van hun huishouden. Om de echtelijke stabiliteit te bewaren geven ze echter de voorkeur aan gedeeld eigendom en besluitvorming met hun echtgenoot en familie.

Op het niveau van de lokale samenleving verzetten vrouwen zich nu openlijk tegen polygamie, tegen het (anglicaans) religieuze verbod op handel in alcohol, tegen uitbuiting door de banken, tegen beperkingen op het vormen van vrouwengroepen en tegen beperkingen voor vrouwen in lokale leidinggevende functies en bij lokale verkiezingen.

Op deze wijze heeft micro-financiering de 'agency' van vrouwen ondersteund om sociale verandering in te zetten. Er kan dus gesteld worden dat - ondanks het feit dat de veranderingen nog beperkt en gevarieerd zijn - vrouwen meer macht hebben verkregen.

Tenslotte was er ook waardering voor de wijze waarop Alfred Lakwo zijn werk als docent/onderzoeker en ontwikkelingswerker combineert. Hij werkt part-time aan de Uganda Martyrs University, een kleine universiteit ten zuiden van Kampala die voor het tweede achtereenvolgende jaar is uitgeroepen tot de beste universiteit van Uganda. Zijn andere baan is die van programmaleider van een NGO in Noord-Uganda, waar hij ook zijn onderzoek uitvoerde. Voor Lakwo is goed wetenschappelijk onderzoek tegelijk onderzoek dat zijn maatschappelijk nut bewijst. De uitkomsten van zijn onderzoek geven richting aan zijn praktische NGO-werk. Op wetenschappelijk niveau vormen zijn *Livelihood Endowment Status* analyse, maar vooral zijn de *Livelihood Entitlement Status* analyse, een potentiële doorbraak in de analyse van machtsrelaties in de livelihoods benadering.

Webdossier on Darfur

Webdossier on Darfur and video of Darfur seminar

The library staff of the African Studies Centre Leiden has compiled this web dossier to coincide with a public meeting on 'Darfur and the international community' organized on 9 February 2007 by the ASC in cooperation with the Interfaculty Ethnological Student Debating Club WDO. Speakers: Jan Pronk, former Special Representative of the UN Secretary-General in Sudan, and Alex de Waal, Programme Director of the Social Science Research Council in New York and Director of Justice Africa.

The dossier begins with an introduction by Prof. Jan Abbink, ASC researcher, outlining the broad contours of the ongoing conflict in Darfur. This is followed by a selection of titles dealing with Darfur and the wider conflict in Sudan published since 2003 which are available in the ASC library. Each title links directly to the corresponding record in the library's online catalogue, which provides further details and, in many cases, an abstract. The dossier concludes with a selection of web resources. See website:

www.ascleiden.nl/library/webdossiers/

The videoregistration of the public meeting "Darfur and the international community" can be found on the ASC's website www.ascleiden.nl.

NVAS leden PR

In de afgelopen maanden ontvingen wij van de leden onderstaande reacties. Hebt u ook berichten over verschenen publicaties, subsidies, onderzoeksprojecten enz.? We plaatsen ze in deze rubriek en op de NVAS-website www.afrikastudies.nl
Stuur een e-mail naar: moosterkamp@ascleiden.nl

Verschenen publicaties

Henk J. van Rinsum, ***Sol iustitiae en de Kaap. Een geschiedenis van de banden van de Utrechtse Universiteit met Zuid-Afrika.*** 203 blz., ingenaaid, geïllustreerd, isbn 90-6550-946-1, € 19,-. Uitgegeven bij Uitgeverij Verloren, Hilversum, 2006.

Christelijk geloof, onderwijs en commercie waren voor Jan van Riebeeck en tijdgenoten de belangrijkste motieven om zich aan de Kaap te vestigen. Deze elementen zijn ook vervlochten in de relatie tussen de in 1636 gestichte universiteit Utrecht en Zuid-Afrika, die in dit boek centraal staat.

Tot ver in de negentiende eeuw was de Utrechtse universiteit een van de belangrijkste onderwijsvoorzieningen voor Zuid-Afrikaanse studenten, vooral voor dominees in spe. Terug in eigen land gaven zij de opgedane kennis door. In de jaren 1880-1910 werd de relatie vooral bepaald door het idee dat aan de Kaap een loot van de Nederlandse stam bloeide. Utrechtse hoogleraren speelden een voortrekkersrol in de steun aan de Boeren. De groeiende wetenschappelijke belangstelling voor de Zuid-Afrikaanse taal en cultuur in de periode daarna werd geremd door de ontwikkelingen in Zuid-Afrika zelf. Verzet tegen de apartheid leidde tot een academische boycot. Momenteel worden de wetenschappelijke banden weer aangehaald.

Gerhard Seibert, ***Comrades, clients and cousins. Colonialism, socialism and democratization in São Tomé and Príncipe.*** XX, 616 blz., paperback, isbn 90-04-14736-5, € 89,-. Uitgegeven bij Brill, Leiden, 2006, African Social studies series, no. 13.

Colonized in the late 15th century, São Tomé and Príncipe were ruled by Portugal for 500 years, one of the longest periods of European domination in colonial history. In fact, during this period the Portuguese colonized the islands twice. Both colonizations were driven by the production of tropical cash crops; however, they occurred under rather different circumstances. Its long history as a plantation colony has made this African archipelago in many aspects

more akin to the small Caribbean states. Since its decolonization in 1975 the small and impoverished country has experienced two fundamental changes to its political and economic system in a short period of 15 years. After embracing socialism and a centralized economy at independence, in 1990 the country introduced liberal democracy and a free-market economy.

This case study analyses the course of political and economic changes in postcolonial São Tomé and Príncipe. The central issue of the book is to which extent institutional changes based on external models altered local patterns of political culture and of doing politics. In addition, it examines the outcome of the consecutive economic policies and development approaches patterned on these models. This second edition has been completely revised and updated for the period of 1998-2005, including the recent developments in the country's emerging oil sector.

Willem Vriend, ***Sportontmoetingen.*** 138 blz, isbn 78-90-8548-1089, € 12,50. Uitgeverij Gigaboek, Heerhugowaard, 2006.

Sportontmoetingen is het vierde boek van Willem Vriend. Hij beschrijft zijn ontmoetingen en observaties tijdens zijn verblijf in verschillende Afrikaanse en Europese landen op een luchtige manier. Hoe viert men een doelpunt tijdens een beladen voetbalwedstrijd in Gambia? Het observeren en ervaren van het vieren van een doelpunt zijn soms nog leuker dan het kijken naar de wedstrijd.

In Tsjechië is een wens van chronisch zieke kinderen om ooit hun favoriete sportheld te mogen ontmoeten. En als die helden in het ziekenhuis op bezoek komen verschijnt op ieders gezicht een lach. In afgelegen dorpjes in het noordoosten van Zuid-Afrika wordt tijdens de kerstvakantie traditioneel gebokst. Geen bokshandschoenen aan maar gewoon vechten met blote vuisten. Duizenden mensen komen van heinde en verre om hun gewoon vechten met blote vuisten. Duizenden mensen komen van heinde en verre om hun plaatselijke boksheld aan te moedigen. De eer van het dorp staat op het spel.

Tegenwoordig richt Vriend zich met zijn bedrijf Sondela op het ontwikkelen en geven van sportcursussen wereldwijd. Hij geeft voorbereidingstrainingen aan Nederlandse sportleraren die worden uitgezonden naar sportprojecten in ontwikkelingslanden. Daarnaast geeft hij lezingen aan jong en oud over zijn ervaringen in dit werkveld. Het boek Sportontmoetingen en de lezingen zijn te bestellen via: www.sondela.nl.

Luchien Karsten and Honorine Illa, ***Ubuntu as a key African management concept. Contextual background and practical insights for knowledge application.*** In: Journal of managerial psychology, vol. 20, no. 7 (2005), p. 607-620.

The purpose of this article is to explore how an increasing attention which is being paid to language and culture in organisations can help people to understand the impact of particular management concepts in business practices. A range of publications has been selected to indicate how important language in organisations is and how particular cultural backgrounds influence the applicability of management concepts. This has been illustrated with the concept Ubuntu, which gains popularity in South Africa. The applicability of Ubuntu in companies will rely on the habitus of the manager to be a good conversationalist. So far the Western literature about management knowledge has neglected the development of particular management concepts originating in other parts of the world.

Subsidies

Dr Daniela Merolla (University of Leiden, African Literatures, Languages and Cultures of Africa) heeft een NWO internationaliseringssubsidie gekregen voor het project "African oral literatures, new media and technologies: challenges for research and documentation". Met het bedrag zal 75% van het budget gefinancierd worden, de overige kosten worden gedragen door de 5 deelnemende universiteiten: Leiden University, Hamburg University, Institut National des Langues et Civilisations Orientales INALCO (Paris), University of Naples L'Orientale, and the School of African and Oriental Studies SOAS (London).

Onderzoek

Margot Leegwater is antropologe en op 1 november 2006 begonnen als promovendus bij de Vrije Universiteit. Het onderwerp van haar promotie-onderzoek is de relatie tussen etniciteit en rurale ontwikkeling in Rwanda en Burundi en de rol die etnische politiek hierbij speelt. Dit onderzoek bouwt deels voort op haar afstudeeronderzoek naar de volkstribunalen ('gacaca') in Rwanda die de Rwandese regering heeft opgestart om verdachten van de genocide van 1994 in en door hun lokale gemeenschap te berechten. Uit dit onderzoek bleek dat etniciteit en etnische spanningen nog steeds een grote rol spelen in het dagelijks leven van de Rwandezers.

Nieuwe 'African Studies Thesaurus' op het web

Het Afrika-Studiecentrum te Leiden is verheugd u te kunnen attenderen op de door de bibliotheek ontwikkelde 'African Studies Thesaurus', die sinds kort beschikbaar is op de ASC-website <http://www.ascleiden.nl/Library/Thesaurus/>

De thesaurus is samengesteld ten behoeve van de onderwerpsontsluiting van de ASC-collectie en vervangt het voorheen gebruikte classificatiesysteem. Het dekkinggebied van de 'African Studies Thesaurus' is de Afrikanistiek in het algemeen, met name wat betreft de sociale wetenschappen en humaniora. De thesaurus bevat ruim 12.000 Engelse termen, waarvan zo'n 5200 voorkeurstermen. Hieronder zijn veel specifiek Afrika-gerelateerde termen, zoals namen van landen en regio's, etnische groepen en Afrikaanse talen.

De 'African Studies Thesaurus' is het eindresultaat van een project gericht op het vergroten en verbeteren van de online-toegankelijkheid van de ASC-collectie, de enige op Afrika gespecialiseerde collectie in Nederland. De ontwikkeling van een gebruiksvriendelijker, woordgebaseerd indexeer- en zoekstelsel maakte deel uit van dit project. Omdat de thesaurus Engelstalig is, is het tevens een bruikbaar instrument voor het bevorderen van de internationale toegankelijkheid van bronnen op het gebied van Afrika. De thesaurus zal voortdurend aangevuld en verbeterd worden door de bibliotheekstaf van het Afrika-Studiecentrum.

Meer informatie over de 'African Studies Thesaurus' is te vinden op: <http://www.ascleiden.nl/Library/Thesaurus/About>

Promoties november 2006-maart 2007

Door *Marijke Steegstra*

Learning to make change: developing innovation competence in recreating the African university of the 21st century.

Datum: 29 november 2006
Universiteit: Wageningen Universiteit
Promovendus: P. Kibwika
Promotor: prof.dr. P. Richards (Technologie en agrarische ontwikkeling)
Co-Promotor: Dr.ir. A.E.J. Wals, Dr. J. Hagmann (PICOTEAM Ltd.)

Agriculture, Resource Management and Institutions: A socioeconomic analysis of households in Tigray, Ethiopia.

Datum: 5 december 2006
Universiteit: Wageningen Universiteit
Promovendus: Girmay Tesfay Belay
Promotor: prof.dr. A. Kuyvenhoven (Ontwikkelingseconomie)
Co-Promotor: Prof.dr. R. Ruben (RUN), Dr. J. Pender (IFPRI, Washington D.C., USA)

Microfinance, rural livelihoods, and women's empowerment in Uganda.

Datum: 23 januari 2007
Universiteit: Radboud Universiteit Nijmegen, Faculteit der Sociale Wetenschappen
Promovendus: A. Lakwo
Promotores: Prof. dr. L.J. de Haan (UL), prof. dr. D. Carabine (Uganda Martyrs University)
Co-Promotor: Dr. F. Schuurman

Capacite d'ajustement des exploitations agricoles aux processus de liberalisations de la filiere cotonniere au Togo.

Datum: 8 februari 2007
Universiteit: Universiteit Groningen
Promovendus: K. Djagni
Promotoren: C. Lutz en C. Schweigman

Environmental scarcity, hydropolitics, and the Nile. Population concentration, water scarcity and the changing domestic and foreign politics of Sudan.

Datum: 19 februari 2007
Institute of Social Studies Den Haag
Promovendus: M. El Zain
Promotor: prof. M. Doornbos en prof. M. Salih
Dit proefschrift was onderdeel van het CERES-onderzoeksprogramma en gesponsord door The Netherlands Fellowship Programme (NFP).

The ABC of unsafe sex: gendered sexualities of young people in Dakar (Senegal).

Datum: 1 maart 2007
Universiteit: Radboud Universiteit Nijmegen, Faculteit der Sociale Wetenschappen
Promovenda: Mw. drs. A.H.J.M. Eerdewijk
Promotor: Mw. prof. dr. W.H.M. Jansen
Co-Promotor: Mw. dr. F.T.M. van Driel

Oproep eindredacteur

De redactie van de NVAS-Nieuwsbrief zoekt met ingang van 1 maart 2007 een eindredacteur.

Taken:

- 3x per jaar bijwonen van de redactievergadering;
- corrigeren van de aangeleverde stukken;
- plaatsen van de aangeleverde stukken in het format van de Nieuwsbrief;
- waakt over de verschijningsdatum van de Nieuwsbrief.

Kennis van het Nederlands en wetenschappelijke affiniteit met Afrika is een vereiste.

De NVAS biedt:

- jaarlijkse sociale redactieledenactiviteit
- boeiende contacten met mensen binnen Afrika studies op een nationaal niveau
- volledige updates van het reilen en zeilen van Afrika studies binnen Nederland
- gratis NVAS-lidmaatschap

Voor meer informatie over de vacature, neem contact op met: Machteld Oosterkamp, e-mail:

moosterkamp@ascleiden.nl

ECAS 2007 Conference

The [African Studies Centre](#) is hosting AEGIS's (Africa-Europe Group for Interdisciplinary Studies) second biennial conference in Leiden, the Netherlands from 11-14 July 2007.

The [first European Conference on African Studies \(ECAS\)](#) was held at the School of Oriental and African Studies and the Institute of Commonwealth Studies in London in July 2005. This long-awaited conference was a great success and it is hoped that ECAS 2007 will be just as interesting and thought-provoking.

The conference in Leiden has "African Alternatives: Initiative and Creativity beyond Current Constraints" as its [theme](#). Please note that the call for panels and paper abstracts submission is now closed. For more information on ECAS 2007, see: <http://ecas2007.aegis-eu.org>.

There will be 90 panels. Early registration fee is until April 1.

Archaeology and African Heritage in the New World, Institute of Archaeology (UCL), London

The first, to be held on 24 and 25 March, is entitled 'The Archaeology & History of Slavery in East & West Africa in Comparative Perspective'. It is a British Academy Symposium and is open to the academic public at a moderate (£5 per day) registration fee.

The second, to be held on the 31st of March, is entitled 'Abolition 2007: Archaeology and African Heritage in the New World'. This is an Arts and Humanities Research Council sponsored Conference/ Study Day, and is open to all free of charge.

For more information, paul.lane@orange.fr, Kcmaconnald7@aol.com or biea@britac.ac.uk

Afrikanistentag 2007, Vienna

The "Afrikanistentag 2007" will be held from 23-25 July 2007 in Vienna, Austria. As there is no overall theme of the conference, papers with a focus on various fields of African Studies (primarily linguistics, literature studies, history) will be considered.

You are invited to submit proposals for individual papers or for panels. In the case of a panel proposal, please send an abstract (maximum 500 words) which outlines the theme of the panel. You may submit the panel proposal together with the proposals of the papers to be presented in this panel. Or, you may also submit the panel proposal on its own. The deadline for the submission of abstracts for open panels is January 31, 2007; for complete panels or individual papers the deadline is March 31, 2007.

More information and registration:

<http://www.univie.ac.at/afrikanistik/afrikanistentag07.htm>

African cities: the significance of the urban context past and present, Jerusalem.

June 6-7, 2007. Jerusalem and Tel Aviv

A central aim of this conference is to understand how city living has opened up new possibilities for alignment, solidarity and cooperation among urban residents in Africa.

Information: Dr. Lynn Schler (lynns@savion.huji.ac.il), Dr. Gali Sabar (gsafrica@post.tau.ac.il) or Dr. Louise Bethlehem (Bethlehem@013.net).

Amnesty International Filmfestival

Van woensdagavond 14 tot en met zondag 18 maart a.s. vindt de 9e editie van het Amnesty International Filmfestival plaats. Vier dagen lang worden in Amsterdam (filmtheaters rondom het Leidseplein) en gedurende het weekend van 17 en 18 maart ook in het Filmhuis Den Haag films en documentaires vertoond over mensenrechten en menselijke waardigheid met onder andere de volgende "Afrikaanse" films:

- Greatest Silence: Rape in Congo - Lisa F. Jackson (VS/2006);
- We Are Together -Paul Taylor (Engeland/ 2006);
- Dry Season -Mahamat-Saleh Haroun (Frankrijk, Tsjaad, België, Oostenrijk/ 2006);
- An Ox for a Baby (wereldpremière) – Ayfer Ergün (Nederland/2006).

Zie voor het volledige programma, reservering en kaartverkoop: www.amnestyfilmfestival.nl.

Functiewijzigingen

Met ingang van 1 januari 2007 is **Wouter van Beek** benoemd aan de Universiteit van Tilburg als bijzonder hoogleraar in de religieuze antropologie. Aan de recent geformeerde faculteit Geesteswetenschappen zal hij daar onderwijs verzorgen in de antropologie van de religie als deel van een bachelor opleiding 'Religiewetenschappen', en in de antropologische studies van ritueel in de Research Masters 'Ritual Studies'. Daarnaast blijft hij verbonden aan het Afrika-Studiecentrum.

Op 1 maart 2007 hield Prof. **Meine Pieter van Dijk** bij het ISS zijn oratie "The contribution of cities to economic development in China and India". Hij is aangesteld bij het Institute of Social Studies als professor of Urban Management.

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft de volgende personen als **ambassadeurs** in Afrika benoemd:

Mw. drs. E.Chr.W. van der Laan in Mali (Bamako)
Drs. J. Verheul in Uganda (Kampala)
Mw. drs. E. Berends in Congo (Kinshasa)
Drs. R.G. de Vos in Zuid-Afrika (Pretoria)

Vaste rubriek

*Korte vermelding van oraties, functiewisselingen enz.
Heeft u een bijdrage voor deze rubriek?
Mail ons gerust, zie het colofon voor informatie*

De NVAS Nieuwsbrief wordt uitgegeven door de Nederlandse Vereniging voor Afrika Studies.

Heeft u een bijdrage voor de nieuwsbrief? Mail of stuur uw kopij naar: moosterkamp@ascleiden.nl of onderstaand redactie-adres:
Secretariaat NVAS
p/a Afrika-Studiecentrum
Postbus 9555
2300 RB Leiden
fax: 071- 527.33.44
website: www.afrikastudies.nl

N.B. De redactie besluit of een stuk uiteindelijk geplaatst wordt en behoudt zich het recht voor om kopij in te korten en/of te bewerken.

Redactie:

Machteld Oosterkamp
Hilde Kroes
Marijke Steegstra
Margreet Wewerinke
Bruno Walter Cho Fon
Sahro M. Ahmed

Gastredacteuren:

Leo de Haan
Katrien Polman

Eindredactie:

Sahro Mohamed Ahmed

Reproductie en verzending:

Met dank aan het secretariaat Afrika-Studiecentrum voor de geboden ondersteuning.

Contributie:

De contributie bedraagt € 11,50 per jaar, voor student-leden en 65-plussers € 4,50 per jaar. Dit bedrag kan worden overgemaakt naar rekening nr. 781 90 46 van de Postbank o.v.v. uw adresgegevens en geboortedatum.

Let op!

Voor toezending van de nieuwsbrief, e-mail enz. hebben wij uw adresgegevens nodig. Deze kunt u mailen naar: Marieke van Winden, Afrika-Studiecentrum (winden@ascleiden.nl)

De NVAS Nieuwsbrief verschijnt drie maal per kalenderjaar (februari, mei en november).■